

“Slučaj” Logorište

DAVOR MARIJAN

Hrvatski institut za povijest, Zagreb, Republika Hrvatska

Tema rada je proboj mješovite posade Jugoslavenske narodne armije i pobunjenih Srba iz vojarnje “Stjepan Milašinčić-Šiljo” koja se nalazila u karlovačkom prigradskom naselju Logorište. Vojarna je od sredine rujna 1991. bila okružena hrvatskim snagama iz sastava 110. brigade Hrvatske vojske, snagama Narodne zaštite, a povremeno i drugim naoružanim sastavima hrvatskih oružanih snaga i policije. Nakon duže pripreme i pojačavanja snaga s područja Vojnića, posada se probila iz okruženja u razdoblju od 4. do 6. studenoga 1991. kroz zone obrane 110. brigade i 137. brigade HV-a iz Duge Rese. Proboj je odmah izazvao kontroverze i osim velikih ljudskih i materijalnih gubitaka imao je za posljedicu i smjenu zapovjednika 137. brigade HV-a. Kontroverze i nedoumice ostale su jake i danas, a ovo je pokušaj da se rasvijetle na temelju izvornih dokumenata i sjećanja sudionika. Primarni su izvori relativno rijetki, uglavnom nedorečeni, i postavljaju mnogo više pitanje no što daju odgovora.

Gljučne riječi: Domovinski rat, Hrvatska vojska, Jugoslavenska narodna armija, Duga Resa, Karlovac, Logorište, proboj iz okruženja.

U socijalističkoj Jugoslaviji Karlovac je bio jedan od gradova s najvećom koncentracijom mirnodopske JNA. Početkom 1990. u gradu je bilo sjedište i glavnina snaga 6. proleterske pješačke divizije B klasifikacije.¹ Osim divizije u gradu je bilo sjedište školskog centra inženjerije JNA i dio prištavnih postrojbi Komande 5. vojne oblasti, uključujući i 580. mješovitu artiljerijsku brigadu. Naoružanje i oprema dijela 6. proleterske pješačke divizije bili su smješteni u prigradskom naselju Logorište u vojarni “Stjepan Milašinčić-Šiljo”. U ljeto 1990. u organizacijskim promjenama i pripremama JNA za rasplet jugoslavenske krize divizija je ukinuta, a postrojbe podijeljene između 13. korpusa

* Zemljovidu su preuzeti iz članka Nedjeljko KATUŠIN, “Prinos proučavanju borbene akcije ‘Logorište’”, *Svjetlo*, br. 1-2, Karlovac 2008.

¹ Postrojbe A klasifikacije imale su od 60 do 100 posto, B od 15 do 60 posto i R do 15 posto popunjenosti po ratnom ustroju postrojbi. Postrojbe A klasifikacije imale su kadrovsku osnovu od vojnika na redovnom služenju vojnoga roka. Postrojbe R klasifikacije od ljeta 1990. načelno su imale tek mirnodopsku jezgru sastavljenu od dijela zapovjedništva i manjeg broja vojnika za osiguranje oružja i opreme.

(Riječkog) i novoosnovanog 10. korpusa (Zagrebačkog).² Tijekom ljeta u vojarnu je iz Slovenije preseljen 471. mješoviti protuoklopni artiljerijski puk i preustrojen u protuoklopnu artiljerijsku brigadu.³ Vojarna je tako pretvorena u jedno od najvećih skladišta oružja u Hrvatskoj, ali s malobrojnim ljudstvom jer su postrojbe bile R klasifikacije. U njoj su tada bili naoružanje i oprema 8. proleterske motorizirane brigade, 471. mješovite protuoklopne artiljerijske brigade, dijelovi pozadinskog bataljuna 580. mješovite artiljerijske brigade, oklopni bataljun 236. proleterske motorizirane brigade čije je sjedište bilo u Gospiću, oko 200 tona goriva i rezerve hrane 944. pozadinske baze.⁴ Radi osiguranja vojarnе, kao i zbog potrebe da ima interventnu postrojbu za područje Korduna, u ljeto 1990. u vojarnu je iz Jastrebarskog doveden mehanizirani bataljun 4. oklopne brigade. Krajem ožujka 1991. bataljun je angažiran u Lici na osiguranju samoproglašene Srpske autonomne oblasti Krajine od intervencije hrvatske policije, nakon čega je u vojarni ostala posada od oko 40 ljudi.⁵

Stanje u karlovačko-kordunskoj regiji do kraja listopada 1991.

U odnosu na stanje u Hrvatskoj, na širem području Karlovca do početka rujna 1991. vladao je relativan mir.⁶ Općine s većinskim srpskim stanovništvom pridružile su se samoproglašenoj Srpskoj autonomnoj oblasti Krajina. Prema njoj su gravitirala i sela s većinskim srpskim stanovništvom na području Duge Rese i Karlovca.⁷

Do početka srpnja 1991. teret obrane karlovačke regije bio je na Policijskoj upravi Karlovac, a potom je dio obveza preuzela i obnovljena 110. brigada Zbora narodne garde (ZNG) Republike Hrvatske. Brigada je u početku zamišljena da djeluje u zoni policijske uprave i do druge polovice listopada bila je

² Davor MARIJAN, *Slom Titove armije: Jugoslavenska narodna armija i raspad Jugoslavije 1987.-1992.*, Golden marketing – Tehnička knjiga – Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2008., 156.-165.

³ Središnji vojni arhiv Ministarstva obrane Republike Hrvatske (dalje: SVA MORH), fond Komande 5. vojne oblasti (dalje: K-da 5. VO), SP br. 9/75-270/1990: Komanda 471. mpoap, str. pov. br. 10-90 od 31. 8. 1990., Izveštaj o preseljenju jedinice; SVA MORH, K-da 5. VO, DT br. 2-14 od 24. 1. 1991., Izveštaj.

⁴ Nedatirani dokument Komande 8. proleterske motorizirane brigade, nedostaje mu prva stranica, a počinje točkom A. Procena stanja na teritoriji; SVA MORH, K-da 5. VO: Pregled stanja popunjenosti okb i mb u brigadama (nedatirani rukom pisani pregled iz arhivskog fonda 5. VO). Prema pregledu oklopni bataljun T-55 iz 8. proleterske motorizirane brigade imao je 31 tenk, a oklopni bataljun 236. proleterske motorizirane brigade 32 tenka i samo jednog oficira.

⁵ Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata (dalje: HMDCDR): Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.; Radovan TAČIĆ, *Stakleni tenkovi: moć i nemoć Četvrte oklopne brigade*, Vršac 1994., 204.-205.; D. MARIJAN, *n. dj.*, 247.-252.

⁶ Više o stanju u Hrvatskoj u tom razdoblju u D. MARIJAN, *n. dj.*, 262.-278.

⁷ O stanju u karlovačko-kordunskoj regiji više u Mijo LAIĆ, *Obranjen Karlovac – obranjena Hrvatska: Djelovanje Kriznog štaba općine Karlovca 1991. - 1992.*, Hrvatski informativni centar – Matica hrvatska Karlovac, Karlovac 1999., 31-100.

jedina brigada na širem području Karlovca. Brigada je po osnivanju počela djelovati sa zapovjedništvom i jednim bataljunom. Na području regije u Dugojoj Resi osnovan je djelatni 3. bataljun 2. A brigade ZNG-a čije je sjedište bilo u Trsteniku kod Zagreba. Od 1. rujna na području Duge Rese mobiliziran je dio vojnih obveznika po formaciji Teritorijalne obrane (TO). Krajem srpnja za rukovođenje obranom osnovan je Krizni štab karlovačko-kordunske regije, a u listopadu je uz niz teškoća osnovana 4. operativna zona čije je zapovjedništvo počelo kako-tako funkcionirati tek sredinom listopada.⁸ Doduše, nedavno je zapovjednik zone Izidor Češnjaj ustvrdio da je zapovjedništvo počelo funkcionirati tek 10. studenoga 1991., s čime se ne mogu složiti.⁹

Hrvatska strategija obrane bila je izbjeći rat po svaku cijenu, a u suprotnom doći do oružja i opreme JNA i TO i pokušati se obraniti od srpske agresije koju je predvodila JNA. Pripreme za blokiranje vojarni i skladišta JNA Krizni štab karlovačko-kordunske regije zapovjedio je 21. kolovoza 1991., iako je po tvrdnji potpukovnika Bore Ercegovca, zapovjednika 8. proleterske motorizirane brigade JNA, vojarna u Logorištu od 26. lipnja bila u djelomičnoj blokadi.¹⁰ Do druge polovice rujna hrvatska strana, osim povremenih provokacija, nije poduzimala ništa posebno prema vojarnama i drugim objektima JNA. Čekala se zapovijed hrvatskoga vrhovništva koja je bila izravno vezana uz nastojanja da se JNA povuče u vojarne i ne pomaže pobunjenim Srbima u širenju pobune. Kako do toga nije došlo, štoviše JNA je preuzela vođenje napada, hrvatsko je vrhovništvo 12. rujna zapovjedilo blokadu vojarni i objekata JNA, što je u dijelu zemlje gdje je bilo moguće značilo i napade na njih.¹¹

Napadi nisu bili iznenađenje za JNA – u dijelu Hrvatske još od kolovoza 1990. poduzimale su se pojačane mjere osiguranja da bi od ljeta 1991. to postala stalna aktivnost. To je učinjeno i s vojarnom u Logorištu. Vojarna je bila otvorenog tipa, ograđena bodljikavom žicom i u dolini, tako da je s okolnih visova bila pogodna za motrenje, posebice s objekta Šanac kod Turnja. Vojarna je imala tri stražarska mjesta, što je bilo nedovoljno za pogoršano sigurnosno stanje, pa su u ljeto 1991. "izvršeni određeni radovi na planu zaprečavanja i utvrđivanja", što je poboljšalo njezinu obranu.¹² U sustav obrane vojarne u formi dobrovoljaca uključeni su i pobunjeni Srbi. Osim što se pripremala za obranu od hrvatskoga napada, vojarna je od početka srpnja 1991. bila punkt za vojnu obuku i opskrbu oružjem i streljivom pobunjenih Srba s Korduna.¹³

⁸ Milan MALEŠ, "Kronologija zbivanja na karlovačko-kordunskom bojištu u Domovinskom ratu godine 1990-1996.", *Svjetlo*, br. 3-4, Karlovac 2009., 135., 146., 149.

⁹ Dubravko HALOVANIĆ, "Borbena akcija 'Logorište' – 2. dio", *Svjetlo*, br. 3-4, Karlovac 2009., 292.-293.

¹⁰ HMDCDR: Zapovjest za angažiranje snaga Kriznog štaba Karlovačko-kordunske regije, DT br. 18/1-91 od 21. 8. 1991.; HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

¹¹ D. MARIJAN, *n. dj.*, 278.-279.

¹² Nedatirani dokument Komande garnizona Karlovac ili 8. pmtbr, nedostaje mu prva stranica, a počinje točkom A. Procena stanja na teritoriji.

¹³ HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

Prema podacima JNA, sustavni napadi na vojarnu počeli su 19. rujna 1991. godine. Da je vojarna slabo blokirana vidjelo se 21. rujna, kada su dva tenka izišla iz nje i napali naselje, pri čemu je, po hrvatskim podacima, jedan tenk onesposobljen na križanju putova Turanj – Logorište.¹⁴ Vojarnu je blokirao dio 1. bataljuna 110. brigade s postrojbama Teritorijalne obrane i Narodne zaštite iz Logorišta. Opći napatuk zapovjednika 110. brigade za postupanje glasio je: "Ne vršiti napad na vojarne a na otvaranje vatre i nasilan izlazak iz istih uzvratiti vatrom. Dozvoliti snabdjevanje hranom i sanitetskim osiguranjem uz detaljan pregled vozila."¹⁵ Blokada vojarne podrazumijevala je i prekid popune izvana i sprečavanje izvlačenja oružja i opreme. Po hrvatskim procjenama u vojarni je bilo oko 130 ljudi i 10 upotrebljivih tenkova.¹⁶ Izvještaj zapovjednika 8. proleterske motorizirane brigade od 14. studenoga svjedoči da je blokada bila loše organizirana jer su pripadnici posade u listopadu više puta izlazili iz vojarne, iako to nije poboljšalo teške uvjete življenja u vojarni.¹⁷

Zbog nedostatka oružja i opreme te slabe organizacije, snage 110. brigade HV-a, tada jedine vojne snage na karlovačkom području, bile su mobilizirane na manje od trećine ustroja i razvučene na "vrlo širokom frontu od Ogulina do s. Rečice kod Karlovca". Na prilazima Karlovcu na Slunjskim brdima bilo je samo 200 ljudi naoružanih streljačkim oružjem. U Zapovjedništvu 110. brigade držalo se da je odnos snaga 1 : 15 u korist JNA i pobunjenih Srba.¹⁸

Svoju nadmoć JNA je ubrzo dokazala iako su u drugoj polovini rujna propali njezini planovi da u napadnoj operaciji porazi Hrvatsku i napravi jednu svesrpsku državu. Nakon reduciranja planova odlučeno je da se dovrši osvajanje dijelova hrvatskoga teritorija s većim udjelom srpskoga stanovništva i omogućiti izvlačenje okruženih dijelova JNA s neokupiranog teritorija Hrvatske.¹⁹ Za provedbu plana na Banovini i Kordunu osnovana je Prva operativna grupa, tj. OG-1. Grupa je osnovana od dijelova Zagrebačkog korpusa i pojačanja iz Srbije. Komanda Grupe bila je uglavnom sastavljena od oficira iz Centra visokih vojnih škola oružanih snaga iz Beograda.²⁰

Od Komande 5. vojne oblasti Grupa je dobila zadatak da izvuče okružene snage JNA sa zagrebačko-karlovačkog područja.²¹ Za dio zadaće na Kordunu OG-1 je angažirala 169. motoriziranu brigadu JNA iz Loznice i tri odreda

¹⁴ *Isto*; SVA MORH, fond Glavnog stožera HV-a (dalje: GSHV): Izvještaj Kriznog štaba općine Karlovac od 21. 9. 1991.

¹⁵ SVA MORH, fond 110. brigade Hrvatske vojske (dalje: 110. brHV): Zapovjest op. br. 12 Zapovjedništva 110. brZNG od 27. 9. 1991.

¹⁶ *Isto*.

¹⁷ HMDCCR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

¹⁸ SVA MORH, 110. brHV: Zap. 110. brZNG, kl. 804-01/91-01/10, ur. br. 2133-01-91-01 od 1. 10. 1991.

¹⁹ D. MARIJAN, *n. dj.*, 289.-291., 314.-321.

²⁰ HMDCCR: Iskustva u dosadašnjim b/d 1. OG. Dokument je nedatiran i nepotpisan, a nastao je vjerojatno u drugoj polovini prosinca 1991. godine.

²¹ Hrvatski državni arhiv, fond Ureda Predsjednika Republike Hrvatske: Naređenje Komande 5. VO, str. pov. br. 09/75-362 od 28. 9. 1991.

pobunjenih Srba iz Teritorijalne obrane Vojnić. U prvoj etapi zadaće planiran je izlazak na rijeku Kupu i razbijanje hrvatskih snaga na pravcu napada. U drugoj fazi planirao se produžetak napada i deblokiranje vojarni u garnizonu Karlovac.²²

Napad JNA u Karlovcu se očekivao. Snaga za obranu bilo je premalo i bile su slabo naoružane, šire područje grada branila je slabo naoružana skupina od oko 900 policajaca i gardista. Zapovijed za obranu Karlovca napisana je 2. listopada u Zapovjedništvu 110. brigade. Grad se branio osloncem glavnih snaga na rijeke Kupu i Koranu. Prvi bataljun branio je područje Turanjska brda – s. Miljuši – Mala Švarča, a dijelom snaga blokirao je nekoliko vojarni, uključujući i onu u Logorištu. Prilaz gradu u području Ladvenjak – Škrtići – Mala Švarča branio je 2. bataljun s jedinicama TO Turanj, a dio snaga blokirao je vojarnu na Luščiću i Jamadolu. Treći bataljun iz Duge Rese planirao se žurno mobilizirati do pune formacije i razmjestiti za obranu područja Leskovac Barilovački – Carevo Selo. Obrambene zadaće dobile su i sve raspoložive snage TO i Narodne zaštite.²³

Napad OG-1 na šire područje Karlovca počeo je 4. listopada, a podržala ga je i posada u vojarni Logorište.²⁴ Hrvatske snage uzvratile su na napade po vojarnama, od kojih su se neke predale bez borbe.²⁵ Iako je 6. listopada zapovjednik 110. brigade napisao zapovijed za napad na Logorište s bataljunom 2. A brigade ZNG-a, do napada nije došlo.²⁶ Do 8. listopada snage OG-1 izbile su na desnu obalu Kupe i dijelom Korane i na njima prešle u obranu. Tu su čekale prihvat snaga JNA sa šireg područja Zagreba.²⁷

Uz velik napor hrvatske su snage prebrodile prvih deset dana listopada, što je bila najkritičnija faza obrane karlovačke regije. Lokalni srpski pobunjenici sami nisu bili sposobni za organizirane pothvate, a JNA je mučio angažman pričuve koji je bio ispod svih očekivanja. Iz Srbije dovedena 169. motorizirana brigada bila je u fazi raspada i na nju se kao snagu za deblokadu garnizona u Karlovcu nije moglo računati. Brigada je zamijenjena 9. motoriziranom brigadom koja je stigla iz jugoistočne Srbije. Ona je na Kordun stigla 15. listopada i dobila zadatak da uz pomoć tri odreda pobunjenih Srba iz Vojnića u sukladnom djelovanju sa snagama u Logorištu deblokira snage JNA u Karlovcu.²⁸

²² HMDCDR: Odluka Komande OG-1, str. pov. 100-10 od 29. 9. 1991.

²³ HMDCDR: Zapovjest Op. br. 20 za obranu grada i aktivno djelovanje Komande 110. br-ZNG od 2. 10. 1991.

²⁴ HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

²⁵ SVA MORH, 110. brHV: Operativni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 5. 10. 1991.

²⁶ SVA MORH, 110. brHV: Zap. 110. brZNG, kl. 804-01/91-01/12, ur. br. 2133-01-91-1 od 6. 10. 1991., Odluka za jačanje b/g na dan 6. 10. 1991.

²⁷ HMDCDR: Naređenje za borbu op. br. 16-1 Štaba 2. i 3. OZ za Baniju i Kordun od 8. 10. 1991.

²⁸ HMDCDR: Komanda 9. mtbr, pov. br. 23-116 od 13. 1. 1992., Referisanje komandantu 8. OG; HMDCDR: Štab TO 2. i 3. OZ za Baniju i Kordun, str. pov. br. 41-1/91 od 18. 10. 1991., Zapovest Op. br. 1; HMDCDR: Komanda 8. OG, pov. br. 8-11 od 27. 1. 1992., Predlog za dodelu odlikovanja 9. mtbr.

Vojarna u Logorištu postala je važan oslonac za deblokadu vojarni u gradu i za veću pomoć od nje bilo je nužno pojačati posadu u vojarni, što je hrvatska strana nastojala spriječiti jer je od sredine listopada imala informacije da će se pokušati ubaciti posade za tenkove. Način i vrijeme ubacivanja u vojarnu nisu bili poznati.²⁹ Po podacima JNA pojačavanje posade ubacivanjem ljudstva u vojarnu počelo je 22. listopada. Do 4. studenoga 1991. u vojarnu je stiglo oko 450 osoba, uglavnom posada tenkova iz 9. motorizirane brigade i dvije čete pobunjenih Srba TO Vojnić.³⁰ U 110. brigadi uočeno je "da se pojedine grupe ubacuju i izlaze u kasarnu na pravcu s. Goljaci – kasarna Logorište preko r. Korane".³¹ Trećem je bataljunu 27. listopada naređeno da s ojačanim vodom zaposjedne položaj na jugoistočnim padinama Vinice u području Belajskih Poljica i svim sredstvima spriječi izlazak tenkova prema selu i forsiranje Korane u području Mlina. Bataljunu su dodana dva tenka i bestrzajni top. Prvom bataljunu naređeno je da spriječi izlaz tenkova preko mosta na Turnju, a diverzantskim grupama iz inženjerijskog voda da spriječe izlaz ili ulaz u vojarnu Logorište. Brigadno topništvo trebalo je biti spremno vatrom spriječiti izvlačenje ljudstva i tehnike iz vojarne.³² Brigada se 29. listopada pohvalila da je minobacačkom vatrom spriječila prelazak Korane i unošenje akumulatora za tenkove i pitke vode. JNA je pak otvorila vatru po diverzantskoj skupini 110. brigade, pri čemu je poginuo jedan gardist.³³ Prilikom ulaska u vojarnu 3. studenoga poginulo je pet pobunjenika iz TO Vojnić, a jedan je teško ranjen.³⁴ Usprkos onemogućavanju, u trenutku kada su počele borbe za proboj u vojarni je bilo 685 ljudi.³⁵

Planovi djelovanja sukobljenih strana

U drugoj polovini listopada 1991. radilo se na ojačavanju obrane karlovačke regije osnivanjem 129. brigade u Karlovcu i 137. brigade u Dugoj Resi. Osnivanje 137. brigade počelo je na prijedlog iz Duge Rese koji je ministar obrane odobrio svojom zapovijedi od 25. listopada 1991. godine. Brigada je

²⁹ SVA MORH, GSHV: Obavještajna informacija GSHV, kl. 833-05/91-03/04, ur. br. 5120-21-91-1 od 15. 10. 1991.

³⁰ HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.; Čedomir POPOVIĆ, "Lepa Brena, fudbal i pucnjava", *Narodna armija*, 9. 1. 1992., 18.

³¹ SVA MORH, 110. brHV: Zapovjedništvo 110. brigade ZNG od 26. 10. 1991., Naređenje za borbene aktivnosti op. br. 30.

³² Zapovjedništvo 110. brigade ZNG od 27. 10. 1991., Naredba op. br. 31. Faksimil naredbe objavljen je u *Stodeseta brigada ZNG-HV u obrani jedine domovine* (gl. ur. Josip Tomačić), I. dio, Udruuga pripadnika 110. brigade ZNG-HV, Karlovac 2007., 85

³³ SVA MORH, 110. brHV: Vanredni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 29. 10. 1991.; SVA MORH, 110. brHV: Dnevno izvješće Zapovjedništvo 110. brZNG od 30. 10. 1991.

³⁴ HMDCDR: Štab TO Vojnić, str. pov. br. 123-13/91 od 3. 11. 1991., Redovni borbeni izvještaj. Po podacima zapovjednika 8. proleterske motorizirane brigade iz Logorišta, poginulo je šest ljudi, i to 2. studenoga 1991. godine. HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

³⁵ HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

formirana od dva bataljuna i pratećih postrojbi popunjenih vojnim obveznicima raspoređenim u manevarske postrojbe bivših struktura TO kao i neraspoređenim vojnim obveznicima iz Duge Rese. Iz sastava 110. brigade preuzet je njezin 3. dugoreški bataljun.³⁶ U sastavu 110. brigade 3. bataljun ostao je do 9. studenoga 1991., kada je i formalno ušao u sastav 137. brigade.³⁷

Osnivanjem dviju novih brigada u zoni 110. brigade bilo je nužno dati im svima zadaće i odrediti nove zone odgovornosti. To je učinjeno 29. listopada, kada je zapovjednik Operativne zone (OZ) Karlovac pukovnik Češnjaj potpisao zapovijed za obranu šireg područja Karlovca. Zapovijed je bila u obliku direktive i u početku je tražila upornu obranu i sprečavanje prodora JNA i pobunjenih Srba prema Karlovcu i Dugoj Resi. Obranom se nastojalo dobiti vrijeme da se dovrše započete mobilizacije 129. i 137. brigade i domobilizacija 110. brigade te tako stvore uvjeti za prelazak u napad i odbacivanje JNA i pobunjenih Srba što dalje od prometnica Karlovac – Duga Resa – Vrbovsko i Karlovac – Slunj. Potom je planirano spajanje sa snagama Ogulina i Slunja i osiguranje neometanog prometa prema Rijeci i Lici.³⁸ Koliko je zapovjednik Operativne zone Karlovac bio svjestan što traži od podređenih pitanje je o kojem u ovom radu nema smisla raspravljati.

Tri su brigade dobile zadaće i zone odgovornosti. Granica zone odgovornosti 110. brigade bila je desno: isključno Ladvenjak, uključno Belajska Vinica, a granica lijevo: selo Mikšići, ušće rijeke Korane, rijeka Kupa, selo Borlin. Vojarna u Logorištu ostala je i dalje u zoni brigade. Zadatak brigade bio je da s 3. bataljunom (koji je po novom ustroju bio određen da u dogledno vrijeme postane 1. bataljun 137. brigade) i dodanim snagama policije spriječi prodor protivnika prema Karlovcu i istodobno domobilizira brigadu do pune formacije.³⁹ Zadaća 110. brigade detaljno je razrađena 30. listopada u zapovijedi zapovjednika 110. brigade dopukovnika Rudolfa Brlečića. Zadatak 1. bataljuna s 1. i 2. policijskom četom bio je obrana crte Sveta Doroteja – mostovi na rijeci Korani i u suradnji s 3. bataljunom blokada vojarne Logorište i sprečavanje njezina ojačavanja ljudstvom. Drugi bataljun branio je područje selo Šćulac – Šanac – Turanj i u sukladnom djelovanju s tenkovskom četom osvajanje uporišta JNA na Šancu. Zadatak 3. bataljuna (bez čete i s polovinom policijske čete) bio je prijelaz Korane, zaposjedanje crte selo Križanići – selo Zastinje i priprema za napad prema Vukmaniću i Tušiloviću. Prva četa bataljuna s jednim tenkom i oklopnim transporterom bila je u pričuvi 110. brigade i ujedno u obrani područja Zagreb – istočne padine Vinice, gdje je sprečavala prodor na pravcu Belajske Poljice – Vinica – Duga Resa i ujedno potpora snagama u

³⁶ SVA MORH, fond Zapovjedništva Operativne zone Karlovac (dalje: ZOZK): Savjet za narodnu obranu općine Duga Resa, kl. 801-01/91-01/01, ur. br. 2118-01-91-1 od 22. 10. 1991., Prijedlog za formiranje brigade ZNG Duga Resa; SVA MORH, GSHV: MORH, kl. DT 801-02/91-01/01, ur. br. 512-06-02-91-205 od 25. 10. 1991., Zapovijed.

³⁷ "Kronologija događanja", *Stodeseta*, 89.

³⁸ SVA MORH, ZOZK: Zapovijed za obranu Karlovca Zapovjedništva 4. OZ Karlovac, ur. br. 47/91 od 29. 10. 1991.

³⁹ *Isto*.

napadu na pravcu Belajska Vinica – Zastinje – Turanjska brda. U Vinici je bila protuoklopna grupa brigade sa zadatkom da spriječi prodor oklopnitva JNA prema Jugoturbini i Dugoj Resi.⁴⁰

Zadatak 137. brigade bio je organizirati obranu u zoni Trošmarija, Perjasica, selo Ladvenjak, Duga Resa, ubrza mobilizaciju i osloncem na rijeke Mrežnicu i Koranu brani pravce Generalski Stol – Duga Resa, Perjasica – Generalski Stol i Barilović – Duga Resa.⁴¹ Zadatak je detaljno razrađen 2. studenoga u zapovijedi zapovjednika 137. brigade majora Nedjeljka Katušina. Osnovna zamisao djelovanja bila je ista, braniti zonu odgovornosti i dio snaga imati za napad na pravcu Mateško Selo – Perjasica i Generalski Stol – Tounj. Zadatak 2. bataljuna bila je obrana crte Mateško Selo – Katići od napada s pravca Perjasice, Poloja i poligona Slunj, a zadatak 3. bataljuna obrana crte Siča – Ladvenjak i sprečavanje prodora JNA i pobunjenih Srba preko Korane.⁴²

Istodobno kada i Operativna zona Karlovac, i OG-1 se krajem listopada pripremala za djelovanje: planirala je osvajanje Turnja i potpun izlazak na desnu obalu Korane. U toj zamisli zadatak posade u Logorištu bila su "aktivna dejstva", što znači pomaganje napada i vezivanje dijela hrvatskih snaga.⁴³ Zamisao za napad dopunjena je 3. studenoga u točki uloge vojarne Logorište. Odlučeno je da posada u vojarni uz

...avio i art. podršku vrši proboj sa zadatkom: glavnim snagama ovladati kosom u s. M. i V. Švarča, deblokirati mostove na r. Korana i r. Mrežnica i biti spreman za produženje napada ka s. G. Švarča, a pomoćnim snagama dejstvovati pravcem: s. Belajske Poljice – s. Belaj – s. Barilović. Po ovladavanju sa s. Barilović biti spreman za izvlačenje snaga preko istog. U toku izvođenja b/d obezbediti se sa pravca: Mostanja, s. G. i D. Švarča, s. Vinica i s. Šćulac.

Zadatak 9. motorizirane brigade i pobunjenih Srba iz Vojnića bio je da djeluju sukladno sa snagama iz Logorišta.⁴⁴ Komanda OG-1 planirala je nakon ovladavanja područjem Barilovića i širim područjem vojarne do rijeke Mrežnice omogućiti "da se TMS organizovano izveze iz kasarne u vremenu 6-8 dana. Istovremeno to je podrazumevalo da kasarna ne bude tučena i da se radovi odvijaju nesmetano".⁴⁵

⁴⁰ SVA MORH, 110. brHV: Zapovijed za obranu Karlovca Zapovjedništva 110. brZNG, kl. 804-01/91-01/22, ur. br. 2133-01-91-2 od 30. 10. 1991.

⁴¹ SVA MORH, ZOZK: Zapovijed za obranu Karlovca Zapovjedništva 4. OZ Karlovac, ur. br. 47/91 od 29. 10. 1991.

⁴² Zapovijed za obranu op. br. 1 Zapovjedništva 137. br ZNG, ur. br. 07/91 od 2. 11. 1991.

⁴³ HMDCCR: Borbeno naređenje za napad Op. br. 2 Komande 9. mtbr, str. pov. br. 42-1 od 28. 10. 1991.

⁴⁴ HMDCCR: Dopuna Borbenog naređenja za napad Op. br. 2 Komande 9. mtbr, str. pov. br. 42-3 od 3. 11. 1991.

⁴⁵ HMDCCR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

Napad JNA i pobunjenih Srba na Turanj očekivao se u Zapovjedništvu 110. brigade koja je 1. i 2. studenoga podizala borbenu spremnost.⁴⁶ Brigada je 3. studenoga preko Zapovjedništva OZ Karlovac dobila usmenu naredbu Glavnog stožera HV-a da osvoji vojarne Logorište i Jamadol kako bi se došlo do streljiva kojeg je Hrvatska vojska u tom trenutku imala na kritičnoj razini. Želimir Feitl, zapovjednik pričuve Jedinice specijalne policije "Trn", svjedoči da je zapovjednik 110. brigade istoga dana tražio od njega da tijekom noći bez priprema osvoji vojarnu Logorište, što je on odbio. Zapovjednik Operativne zone također je putem telefona stornirao takvu namjeru.⁴⁷

Obostrani raspored pred proboj

Razmještaj 110. brigade reguliran je po zapovijedi njezina zapovjednika od 30. listopada: 1. bataljun s 1. i 2. policijskom četom na crti Sveta Doroteja – mostovi na rijeci Korani, 2. bataljun u području Šćulac – Šanac – Turanj.⁴⁸ U tom području bila je i Samostalna četa 102. brigade HV-a.⁴⁹ Do 4. studenoga 3. je bataljun s jednom četom i dva voda zaposjeo crtu od Belajskih Poljica do sela Križanići. U zoni bataljuna bila je protuoklopna raketna desetina i jedan tenk T-55 na položaju u Maloj Vinici. Na prometnicama Duga Resa – Belajske Poljice i Logorište – Belajske Poljice izvršeno je protuoklopno minsko zaprečivanje. Na tim položajima bataljun je bio pod čestom vatrom iz vojarne u Logorištu i s uzvisine Šanac.⁵⁰

U zapovijedi za obranu zapovjednika 137. brigade određen je i razmještaj brigade. Drugi bataljun sa snagama Narodne zaštite imao je jednu četu u Mateškom Selu, jednu četu u području Katići – Generalski Stol i jednu četu u pričuvi u selu Erdelj. Treći bataljun s pridodanom četom pričuvne policije i snagama Narodne zaštite bio je u sljedećem rasporedu: 1. četa duž crte Siča – Barilović, četa MUP-a u području Barilović – Mejaško Selo, 2. četa duž crte Donji Velemerić – Ladvenjak i 3. četa u pričuvi u selu Leskovac. Pridodana četa samohodnih topova 76 mm iz Operativne zone Zagreb bila je razmještena po vodovima u širem području sela Leskovac i Generalskom Stolu. Jedan tenk oklopnog voda bio je razmješten na Škrobotki, a ostalo oklopništvo u području Siča – Venac. Baterija minobacača 120 mm bila je razmještena u području brda Škrobotka. Raketna baterija razmještena je u području šume Škrobotka i Carevu Selu. Protuoklopna skupina bila je razmještena u području Leskovca. Laka artiljerijska baterija PZO grupirana je za obranu Duge Rese i snaga u području Škrobotka – Leskovac – Carevo Selo, inženjerijska četa u selu Donji

⁴⁶ SVA MORH, 110. brHV: Naređenje op. br. 32 Zapovjedništva 110. brZNG od 1. 11. 1991.; SVA MORH, 110. brHV: Dnevno izvješće Zapovjedništva 110. brZNG od 2. 11. 1991.

⁴⁷ E-mail dopis Želimira Feitla od 7. prosinca 2010. za D. Marijana.

⁴⁸ SVA MORH, 110. brHV: Zap. 110. brZNG, kl. 804-01/91-01/22, ur. br. 2133-01-91-2 od 30. 10. 1991., Zapovijed za obranu Karlovca.

⁴⁹ SVA MORH, 110. brHV: Dnevni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 5. 11. 1991.

⁵⁰ Radna skupina za izradu teksta o 3. bojni 110. brigade ZNG/HV – "Dugoreška bojna" od 15. 3. 2006.

Zvečaj, izvidnički vod u području Mihalić Sela, vod veze u Dugoj Resi i pozadinska četa u području Novigrad – Strahovnjak.⁵¹

Jedinica specijalne policije "Trn" pred proboj je dijelom bila razmještena na Turnju s planom djelovanja prema Šancu, raketna skupina bila je na Švarči, a protuoklopna i snajperska skupina kod Svete Doroteje. Postrojba je do 28. listopada bila na blokadi ceste od vojarne Logorište do Belajskih Poljica, nakon čega je povučena i zamijenjena protuoklopnim skupinama ZNG-a.⁵² U njihovu susjedstvu bili su dijelovi 3. bataljuna 2. A brigade ZNG-a, koji je neposredno prije proboja JNA iz Logorišta dobio zapovijed da se prebaci na područje Banovine. Na tu zadaću otišao je vod koji je do tada bio u Belajskim Poljicama, s tim da je ostala jedna desetina. Ostali dijelovi bataljuna koji su bili na crti od Selišća do Barilovića otišli su na odmor, a njihove položaje preuzeli su pripadnici 110. i 137. brigade te Narodne zaštite.⁵³

Iako se u izvještaju od 14. studenoga 1991. zapovjednik vojarne u Logorištu potpukovnik Boro Ercegovac nije posebno bavio organizacijom snaga za proboj, iz njega je ipak očito da su one bile organizirane u dva oklopna bataljuna i miješanu bateriju minobacača. Ubačeni pobunjeni Srbi imali su ulogu pješastva za praćenje oklopnih bataljuna. Prvi oklopni bataljun zadužen je za proboj, a 2. je imao zadaću djelovanja u okolici vojarne i u njezinu osiguranju.⁵⁴ U članku o probouju objavljenom u siječnju 1992. u *Narodnoj armiji* spominje se samo jedan oklopni bataljun i minobacačka postrojba.⁵⁵ Na prilazima gradu, posebice na pravcu prema Turnju, bili su dijelovi pobunjenih Srba iz TO Vojnić i dijelovi 9. motorizirane brigade JNA.⁵⁶

Kronologija događanja

Popodne 2. studenoga počelo je granatiranje šireg područja Karlovca, koje je osobito jako bilo sljedećega dana. Jedan član Kriznoga štaba napisao je da mu se čini "da JNA od početka rata u našem gradu nije takvom žestinom tukla i rušila".⁵⁷ Pod silinom vatre 2. bataljun 110. brigade napustio je 3. studenoga položaje na Turnju.⁵⁸ Napuštene položaje preuzeli su pripadnici 1. bataljuna.⁵⁹

⁵¹ Zapovijed za obranu op. br. 1 Zapovjedništva 137. br ZNG, ur. br. 07/91 od 2. 11. 1991.; SVA MORH, fond Zapovjedništva Operativne zone Zagreb (dalje: ZOZZ): Zapovijed za pokret Zapovjedništva OZ Zagreb, ur. br. 5120-04/91-498 od 1. 11. 1991.

⁵² E-mail dopis Želimira Feitla od 7. prosinca 2010. za D. Marijana.

⁵³ Mario STIŠČAK, "Sudjelovanje 3. bojne 2. gbr u borbenoj akciji 'Logorište'", *Svetlo*, br. 1-2, Karlovac 2010., 199.-200.

⁵⁴ Radna skupina za izradu teksta o 3. bojni 110. brigade ZNG/HV – "Dugoreška bojna" od 15. 3. 2006.

⁵⁵ R. POPOVIĆ, "Dvadesetšest dana pakla", *Narodna armija*, 9. 1. 1992., 16.

⁵⁶ HMDCCR: Borbeno naređenje za napad Op. br. 2 Komande 9. mtbr, str. pov. br. 42-1 od 28. 10. 1991.

⁵⁷ M. LAIĆ, *n. dj.*, 314.

⁵⁸ Ivan ŠOLIĆ, Boris MATEŠA, Radovan HORVATIN, "2. pješački bataljun – bojna Karlovac", *Stodeseta*, 248.

⁵⁹ "Kronologija događanja", 86.

4. studenoga

U noći 3./4. studenoga JNA je snažnom topničkom vatrom tukla "grad Karlovac, a posebno prigradska naselja Švarča, Logorište, Turanj uz sistematsko razaranje ovih naselja".⁶⁰ U 7.30 počela je operacija proboja iz vojarne i istodobno napad na Turanj. Operacija je počela snažnom topničkom pripremom s položaja na Slunjskim brdima i mješovite baterije minobacača iz vojarne. Proboj je izravno vodio načelnik Štaba OG-1 pukovnik Mirko Raković.⁶¹ Tijekom napada na Turanj Zapovjedništvo 110. brigade uspjelo je vratiti 100 vojnika iz 2. bataljuna 110. na položaje koje su napustili. Oko podneva su vraćeni na bojište kao pričuva brigade.⁶²

Nakon topničke pripreme, tenkovi JNA praćeni pješastvom pobunjenih Srba iznenadili su hrvatske snage iz sastava 2. čete 3. bataljuna 110. brigade i bez većeg otpora probili se iz vojarne. Po kasnijoj analizi 3. bataljuna topnička priprema trajala je oko sat vremena, a zapovjedno mjesto bataljuna i četa napadnuti su i zrakoplovima.⁶³ U operativnom izvještaju 110. brigade šturo je zabilježeno da je dio "neprijateljskih tenkova uspio probiti blokadu prema snagama 2-3/110 u reonu s. Belajske Poljice".⁶⁴ Zapovjednik Jedinice specijalne policije "Trn" tvrdi da minsko polje ispred vojarne nije bilo branjeno, a da na položajima koje je do nekoliko dana prije držala njegova postrojba s četiri protuoklopne skupine nije bilo nikoga.⁶⁵ Prema izvještaju JNA na pravcu vojarina – Belajske Poljice probio se 1. oklopni bataljun, odnosno po podacima 110. brigade skupina od 10 do 16 tenkova. U okolici vojarne na zaposjedanju položaja na crti Vinica (poligon) – groblje Sv. Doroteje angažirano je nekoliko tenkova 2. oklopnog bataljuna. U vojarni je ostala glavnina bataljuna i minobacačka baterija koja je zajedno s topništvom sa Slunjskih brda podržavala djelovanje oklopnih bataljuna. Povremeno su dobivali i zračnu potporu zrakoplovstva JNA.⁶⁶ Probojem iz vojarne i kretanjem prema Belajskim Poljicama oklopni bataljun ušao je u nebranjenu zonu 137. brigade jer je ona po zapovijedi zapovjednika Operativne zone angažirala snage na južnom i jugoistočnom dijelu općine. Nakon proboja kroz obranu 110. brigade tenkovi 1. oklopnog bataljuna ušli su u "B. Police (i) počeli pucati po kućama i ljudima kud su

⁶⁰ SVA MORH, 110. brHV: Operativni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 4. 11. 1991.

⁶¹ HMDCDR: Organ bezbednosti Komande 1. OG, str. pov. br. 1-31 od 5. 11. 1991.; HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.; HMDCDR: Iskustva u dosadašnjim b/d 1. OG.

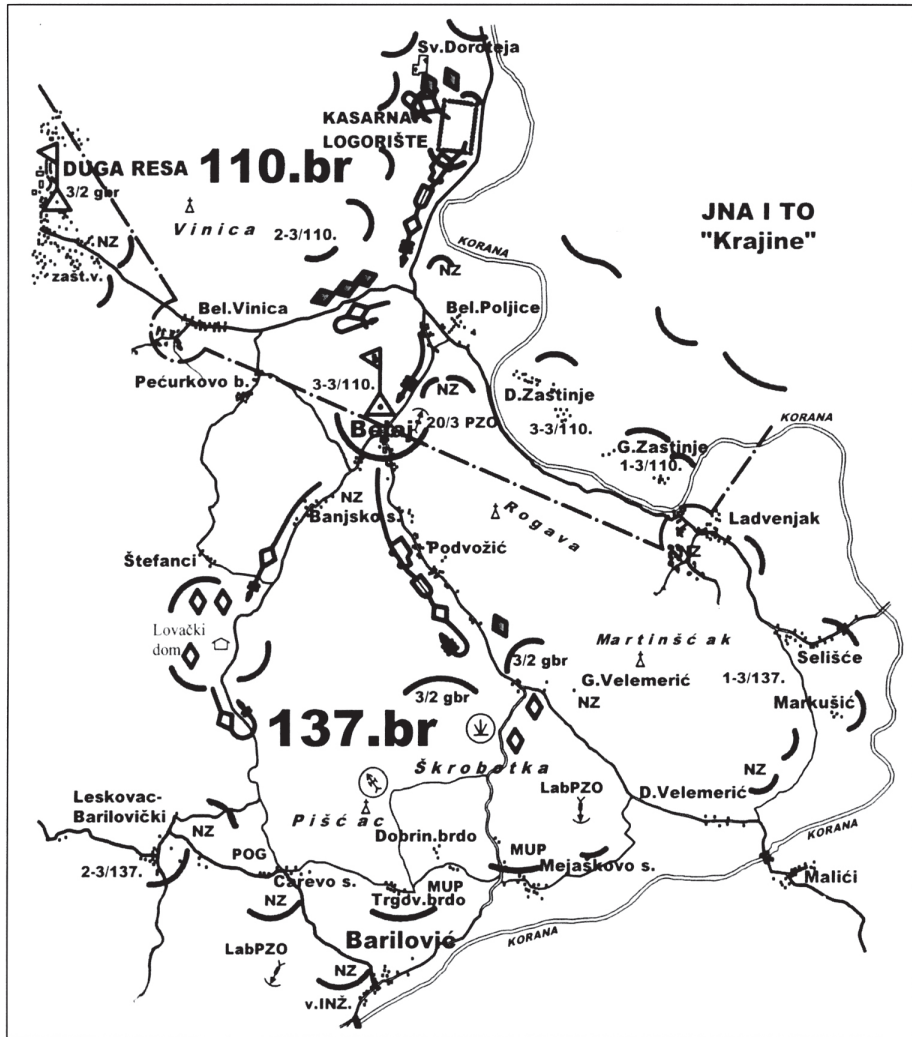
⁶² SVA MORH, 110. brHV: Operativni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 4. 11. 1991.; "Kronologija događanja", 86.

⁶³ Radna skupina za izradu teksta o 3. bojni 110. brigade ZNG/HV – "Dugoreška bojna" od 15. 3. 2006.

⁶⁴ SVA MORH, 110. brHV: Operativni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 4. 11. 1991.

⁶⁵ E-mail dopis Želimira Feitla od 7. prosinca 2010. za D. Marijana.

⁶⁶ SVA MORH, 110. brHV: Operativni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 4. 11. 1991.; HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

Zemljovid razmještaja i borbenog djelovanja 4. studenoga 1991. godine

stigli i uništavati sve pred sobom krećući se komunikacijom B. Poljice – Belaj – Podvožić – Gornji Velemerić".⁶⁷ Oklopni je bataljun dopodne izbio na crtu Podvožić – sjeverno za oko 1000 metara od Careva Sela.⁶⁸ Pripadnici 137. brigade, 3. bataljuna 2. A brigade ZNG-a i Narodne zaštite u Gornjem Velemeriću zaustavili su oklopnu kolonu i uništili dva tenka. Jedan tenk uništio je Željko Krajačić, gardist 2. A brigade ZNG-a.⁶⁹ "Do rejonu Podvožića (prema Bariloviću) napad je tekao prema planu, ali tu smo naišli na žestok otpor i dalje se tim pravcem, bez velikih gubitaka nije moglo. Zbog toga sam odlučio da skrenem s glavnog pravca i da neprijatelja napadnem tamo gdje je najmanje očekivao", izjavio je jedan oficir JNA nakon proboja.⁷⁰ Nakon što se nije uspjela probiti do Barilovića, oklopna skupina JNA vratila se u Belaj, odakle su četiri tenka krenula starom cestom preko Banjskog Sela prema Barilovačkom Leskovcu i Bariloviću. Kod kamenoloma ispred Barilovačkog Leskovca gađala ih je protuoklopna raketna skupina 137. brigade. Iako nije bila precizna u ciljanju zbog blizine tenkova mjestu lansiranja raketa, učinak je postignut i tenkovi su stali.⁷¹

Nastojeci zatvoriti i blokirali oklopne snage JNA na dostignutom području te spriječiti njihovo daljnje širenje, zapovjednik 137. brigade prebacio je iz područja Generalskog Stola i Erdelja dvije čete "sa ciljem da ne napuštamo liniju obrane na Korani i da spriječimo da se četnici iz pravca Tušilovića spoje sa ovim tenkovskim snagama o odsjeku i zaposjednu naš teritorij na liniji B. Poljice – Banjsko Selo – Barilović". Dovedene čete 2. bataljuna raspoređene su duž crte Belajska Vinica – Leskovac i Carevo Selo – Gornji Velemerić – Rogova. Snage ZNG-a u području Leskovca i snage MUP-a u području Barilovića ojačane s gardistima 3. bataljuna 2. A brigade ZNG-a, jednim tenkom, tri oklopna transportera i protuoklopnim raketnim sustavom dobile su zadatak spriječiti daljnji prodor tenkova prema Bariloviću. Takav poredak snaga formiran je do večernjih sati, a u noći 4./5. izvučen je dio stanovništva u ugroženog područja.⁷²

U međuvremenu je 2. oklopni bataljun iz Logorišta zaposjeo crtu Vinica – groblje Sv. Doroteje i bočno osigurao nastupanje 1. oklopnog bataljuna. Po kasnijim podacima radilo se o skupini od četiri tenka praćena pješastvom koja se u Maloj Vinici sukobila s gardistima 2. čete 3. bataljuna 110. brigade. U sukobu su uništena tri tenka i vozilo TAM-110. Dva tenka uništio je operativni časnik 110. brigade Dubravko Halovanić, a jedan posada pridodanog tenka T-55 iz 110. brigade koja je uz to navodno i oštetila četvrti tenk koji se povukao

⁶⁷ Izvješće o radu nosioca razvoja 137. brig. ZNG Duga Resa.

⁶⁸ HMDCCR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

⁶⁹ SVA MORH, GSHV: Izvješće o radu nosioca razvoja 137. brig. ZNG Duga Resa; M. STIŠČAK, *n. dj.*, 197.-199., 202.

⁷⁰ R. POPOVIĆ, "Dvadesetšest dana pakla", 16.

⁷¹ SVA MORH, GSHV: Izvješće o radu nosioca razvoja 137. brig. ZNG Duga Resa; N. KATUŠIN, "Prinos proučavanju borbene akcije 'Logorište'", 119.; Zapis iz ratnog dnevnika Jurja Štefančića za 4. studenoga 1991.

⁷² SVA MORH, GSHV: Izvješće o radu nosioca razvoja 137. brig. ZNG Duga Resa; N. KATUŠIN, "Prinos proučavanju borbene akcije 'Logorište'", 121.

prema Belajskim Poljicama. Kod Sajmišta u Belajskoj Vinici jedan tenk uništili su gardisti 2. A brigade koji su sudjelovali i u sprečavanju prodora tenkova prema Sv. Doroteji.⁷³ Po podacima JNA hrvatske su snage uništile "jedan tenk a drugi oštetile tako da su se morala preostala dva tenka povući na liniju ivice kasarne. Tenkovski vod koji je trebao u visini sela Vinice da obezbedi bok g/s iz pravca D. Rese, nije mogao zbog jakih dejstava sa padine brda Vinica da odmakne od B. Poljica više od 400 m. U takvom rasporedu jedinice su provele noć".⁷⁴ Po podacima 110. brigade u zoni brigade uništen je dio tenkova koji se probio prema Belajskim Poljicama. Čak se držalo da je vojarna, koja je bila u plamenu, napuštena. Kao otežavajuća okolnost navedeno je djelovanje zrakoplovstva JNA koje je u 14 sati napalo položaje brigade na Vinici.⁷⁵ U 18 sati tvrdilo se da su do tada uništili osam tenkova i dva zrakoplova MIG-21 te ubili i ranili više desetina vojnika.⁷⁶ Gubici JNA zasigurno su precijenjeni, a po podacima 5. korpusa Ratnog zrakoplovstva JNA tijekom dana nije bio srušen nijedan zrakoplov u zapadnome dijelu Hrvatske.⁷⁷

Tijekom borbi 137. brigada nije imala spomena vrijednu pomoć od Zapovjedništva OZ Karlovac. Štoviše, zapovjednik OZ Karlovac naredio je odbacivanje JNA i pobunjenih Srba s prometnice Karlovac – Slunj i deblokadu Slunja i Saborskog, što je u kontekstu općih događanja bilo apsurdno.⁷⁸ Tako je vođenje boja s tenkovima JNA i pobunjenim Srbima palo na Zapovjedništvo 137. brigade, odnosno njezina zapovjednika Katušina. Zahvaljujući njegovim osobnim vezama, dobivena je pomoć od zapovjednika Operativne zone Zagreb pukovnika Stjepana Mateše (inače rodom iz Duge Rese), koji je 4. studenoga naredio 7. brigadi TO (kasnijoj 150. brigadi HV-a) da pošalje jedan bataljun u Karlovac.⁷⁹ Odluku je usmeno odobrio Glavni stožer HV-a koji je odobrio i slanje jednog bataljuna 8. brigade TO (kasnije 151. brigade HV-a) u Karlovac, no on nije poslan.⁸⁰ Naredba za odlazak u Karlovac u 2. bataljunu 7. brigade TO usmeno je primljena u 3.30 sljedećega dana, a njezina ju je 2. četa doživjela "kao kaznu za obaranje helikoptera" Hrvatske vojske dan prije u Gračanima.⁸¹

⁷³ HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.; Radna skupina za izradu teksta o 3. bojni 110. brigade ZNG/HV – "Dugoreška bojna" od 15. 3. 2006.; M. STIŠČAK, *n. dj.*, 198.-199.

⁷⁴ HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

⁷⁵ SVA MORH, 110. brHV: Operativni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 4. 11. 1991.

⁷⁶ SVA MORH, 110. brHV: Zapovjedništvo 110. brZNG od 4. 11. 1991., Dopunsko izvješće za dan 4. 11. 1991.

⁷⁷ HMDCDR, fond 84. vazduhoplovne baze: Operativno-štabna grupa Komande 5. korpusa RV i PVO, str. pov. br. 03/67-3688 od 5. 11. 1991., Iskustva iz b/d na dan 04. 11. 1991. godine.

⁷⁸ SVA MORH, ZOZK: OZ Karlovac, ur. br. 179/91 od 4. 11. 1991.

⁷⁹ SVA MORH, ZOZZ: Prilog analizi operacije "Logorište" sa stanovišta neposrednih sudionika – II čete, II bataljuna, VII brigade TO.

⁸⁰ SVA MORH, ZOZZ: Zap. OZ Zagreb, kl. 800-01/91-05, ur. br. 5120-04/91-544 od 4. 11. 1991., Zapovijed; SVA MORH, ZOZZ: Zap. OZ Zagreb, kl. 800-01/91-05, ur. br. 5120-04/91-544-1 od 4. 11. 1991., Zapovijed.

⁸¹ SVA MORH, ZOZZ: Prilog analizi operacije "Logorište" sa stanovišta neposrednih sudionika – II čete, II bataljuna, VII brigade TO.

5. studenoga

Mjere koje je zapovjednik 137. brigade poduzimao tijekom noći 4./ 5. studenoga nisu bile nepoznanica za zapovjednika snaga JNA u proboju. U svom izvještaju on doslovce kaže:

U međuvremenu smo došli do podatka da neprijatelj u toku noći vrši pregrupisanje i dovodi brojne sveže snage u rejone Barilović, Trgovčić Brdo, Carevo Selo, Škrobotka. Shodno takvoj situaciji, doneta je odluka da se odustane od prodora ka Bariloviću, već da se dejstvima na pravcima B. Poljice – Ladvenjak – D. Velemerić i Carevo Selo – Mejaško Selo – D. Velemerić te izbije na most u Malićima.⁸²

Nisu samo obavještajni podaci utjecali na promjenu odluke zapovjednika JNA, nego i stanje na bojištu do iza podneva 5. studenoga. Snage 137. brigade ujutro su krenule u okruživanje snaga JNA i uništenje njezinih tenkova, "međutim nakon vrlo teških borbi u toku cijelog prije podneva u kojima su osim tenkova učestvovali i avijacija, artiljerija i višecijevni bacači raketa" oko 13 sati tenkovi su se uspjeli probiti kroz položaj gardista 3. bataljuna 2. A brigade ZNG-a na pravcu Banjsko Selo – Leskovac. Izbili su u "rajon Leskovca, razbijali i uništavali sve pred sobom i krenuli u pravcu Barilovića. U Carevom Selu su zaustavljeni i vraćeni ponovo natrag prema Leskovcu". U međuvremenu je iz Zagreba u Karlovac stiglo pojačanje, 2. bataljun 7. brigade TO (150. brigada HV-a). Bataljun je bio nepripremljen i bez opreme za duži boravak na terenu. Bataljun je bez čete i voda minobacača 82 mm pridodan 137. brigadi.⁸³ Na ulazu u Dugu Resu bataljun je prihvatio zapovjednik 137. brigade, nakon čega je podijeljen u dva dijela i iz pokreta uveden u borbu. Oslabljena četa (bez voda) upućena je na položaje Belajska Vinica – Pečurkovo Brdo, a jedna ojačana četa poslana je u Barilovački Leskovac gdje je zamijenila gardiste 2. A brigade.⁸⁴ "Vožnjom prema odredištu uočili smo bijeg civilnog stanovništva, dolaskom u Leskovac rasulo garde i policije. Na licu mjesta podijeljeno nam je par tromblonskih mina i 'zolja' / s kojima nismo bili obučeni rukovati od tamošnjih gardista koji su bili uvjereni da smo mi najavljena specijalna protuoklopna jedinica iz Zagreba", zapisani je dojam pripadnika čete 7. brigade.⁸⁵ U kretanju od Barilovačkog Leskovca prema Carevu Selu i Donjem Velemeriću četa 7. brigade susrela je kolonu tenkova koja je odlazila prema Donjem Velemeriću i koja je od otvorila vatru na nju zbog čega se povukla u šumu.⁸⁶ Tenkovi JNA

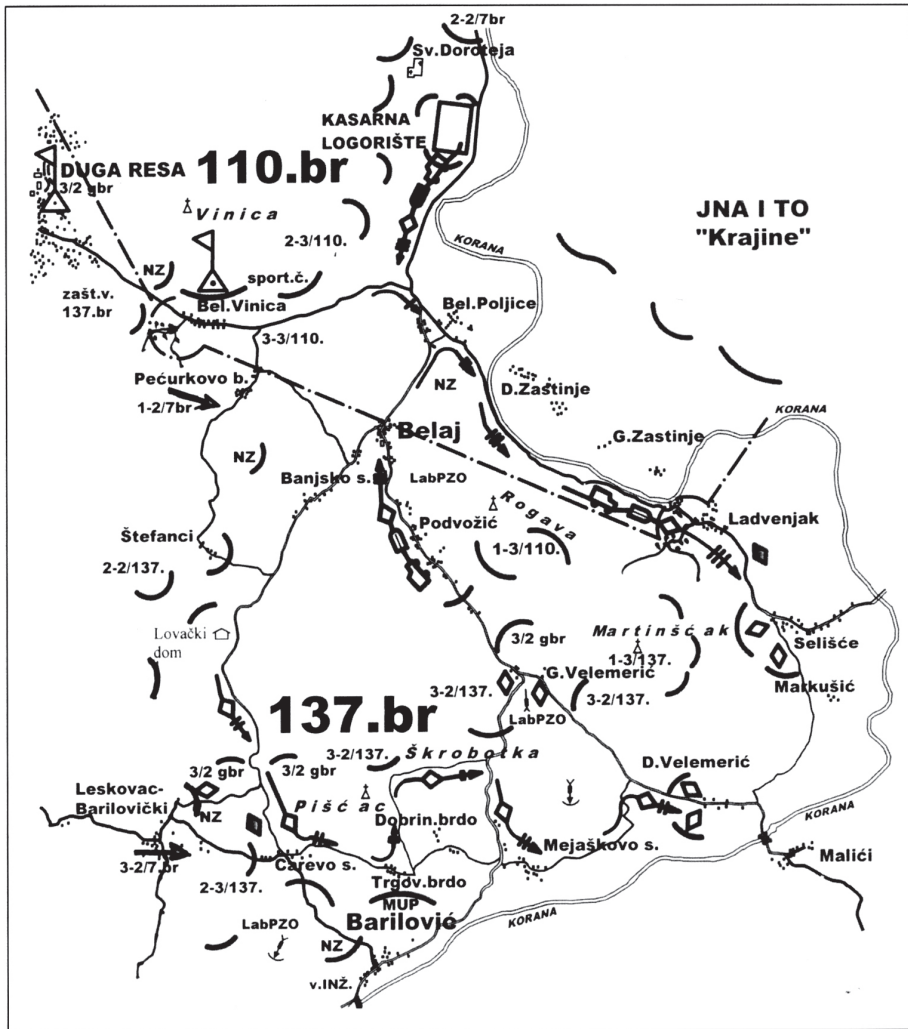
⁸² HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

⁸³ SVA MORH, ZOZK: Zapovijed OZ Karlovac, br. 207/91 od 5. 11. 1991.; Veterani 7. (150.) br TO/HV, Izjava o djelovanju 2. bataljuna 7. brTO Zagreb u akciji Logorište, *Svjetlo*, br. 1-2, Karlovac 2010., 229.-231.

⁸⁴ SVA MORH, GSHV: Izvešće N. Katušina o kretanju i boravku; Veterani 7. (150.) br TO/HV, Izjava o djelovanju 2. bataljuna 7. brTO Zagreb u akciji Logorište, 229.-231.; M. STIŠČAK, *n. dj.*, 200.

⁸⁵ Izjava časnika, dočasnika i vojaka dijela 3. čete 2. bataljona 7. brigade.

⁸⁶ SVA MORH, GSHV: Izvešće N. Katušina o kretanju i boravku; Veterani 7. (150.) br TO/HV, Izjava o djelovanju 2. bataljuna 7. brTO Zagreb u akciji Logorište, 229.-231.

Zemljovid razmještaja i borbenog djelovanja 5. studenoga 1991. godine

zaustavljeni su i prisiljeni da se preko Careva Sela i Gornjeg i Donjeg Velemerića "spuste u Selišće gdje su ostali preko noći i spojili se sa pješadijom iz rejonu Tušilovića koja je izvršila masakar domaćeg stanovništva".⁸⁷ Navečer je 2. bataljun 7. brigade TO povučen s položaja Pečurkovo Brdo i iz Mrežničkih Novaka na smještaj u Osnovnu školu Jarče Polje.⁸⁸

U zoni 110. brigade glavni napor brigade bio je na obrani Turnja, a tek potom na širem području vojarne Logorište. Obrana Turnja trpjela je jak pritisak – držalo se da se napada snagama dvaju bataljuna i vrlo jakom topničkom i zrakoplovnom potporom. Posebice je jaka vatra otvarana s područja sela Šćulac i s uzvisine Šanac.⁸⁹ Na Turanj je napadao 4. odred pobunjenih Srba iz TO Vojnića.⁹⁰

Opće stanje u snagama obrane Turnja držalo se lošim jer se 2. bataljun 110. brigade gotovo raspao i ostao na 60–80 vojnika. Slabo stanje bilo je i u Samostalnoj četi 102. brigade HV-a.⁹¹ Zbog pritiska na Turanjski most obrana 1. bataljuna ojačana je četom 2. bataljuna i policijskim vodom kako bi se spriječio daljnji prodor na pravcu Šanac – škola – most i Sajevec – samoposluga – mostovi. Prvom bataljunu zapovjednik 110. brigade naredio je da s jednom četom sa sjevera i istoka blokira vojarnu Logorište i u suradnji sa snagama 2. bataljuna spriječi "okupatoru ulaz u kasarnu Logorište sa zapada i izlazak na zapad i sjever".⁹²

Oko 5 ujutro na položaj mala Vinica uvedena je Sportska četa iz Zagreba u kojoj su bili studenti Fakulteta za fizičku kulturu. Četa je pojačala ostatke 3. bataljuna 110. brigade radi blokiranja prometnice Logorište – Belajske Poljice i spajanja s dijelom bataljuna u Zastinju.⁹³ Za "ojačanje blokade s/z od vojarne Logorište" brigadi je pridodana 2. četa i vod minobacača 82 mm 7. brigade TO (150. brigada HV-a) koja je poslana na položaj na Maloj Švarči.⁹⁴ Četa je oko 16 sati zaposjela položaje oko vojarne, nakon čega je otvorena "precizna vatra iz minobacača po istima", zbog čega se povukla s njih u dubinu jer su bili bez sredstava za inženjerijsko utvrđivanje. U četi se poslije tvrdilo da su bez obzira na položaj stalno bili pod topničkom vatrom.⁹⁵ Prije uvođenja čete zapovjednik 110. brigade dao je zadatak 3. bataljunu, koji je s jednom četom bio u borbenom kontaktu

⁸⁷ SVA MORH, GSHV: Izvješće o radu nosioca razvoja 137. brig. ZNG Duga Resa.

⁸⁸ Veterani 7. (150.) br TO/HV, Izjava o djelovanju 2. bataljuna 7. brTO Zagreb u akciji Logorište, 229.-231.

⁸⁹ SVA MORH, 110. brHV: Dnevni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 5. 11. 1991.

⁹⁰ HMDCCR: Štab TO Vojnić, Redovni borbeni izvještaj str. pov. br. 123-14/91 od 4. 11. 1991.

⁹¹ SVA MORH, 110. brHV: Dnevni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 5. 11. 1991.

⁹² SVA MORH, Zapovjedništvo 110. brZNG od 5. 11. 1991. za 1/110. brZNG (na naredbi je, očito naknadno, dopisan broj 157-01/11-91).

⁹³ Radna skupina za izradu teksta o 3. bojni 110. brigade ZNG/HV – "Dugoreška bojna" od 15. 3. 2006.; *Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu u Domovinskom ratu: 7. obljetnica formiranja dragovoljačke postrojbe "MIG"*, Zagreb, 20. 3. 1998., 17.

⁹⁴ SVA MORH, ZOZK: Zapovijed OZ Karlovac, br. 208/91 od 5. 11. 1991.; Veterani 7. (150.) br TO/HV, Izjava o djelovanju 2. bataljuna 7. brTO Zagreb u akciji Logorište, 229.-231.

⁹⁵ SVA MORH, ZOZZ: Prilog analizi operacije "Logorište" sa stanovišta neposrednih sudionika – II čete, II bataljuna, VII brigade TO.

s JNA i pobunjenim Srbima u Belajskim Poljicama, da do podneva "oslobodi s. B. Poljice i uspostavi vezu s ostalim snagama 3. b. u s. Zastinje, te stvori uslove za napad na Turanjska brda". Za vojarnu se držalo da se u njoj nalaze tri tenka s posadama i nepoznat broj pješaka, što je bila promašena procjena. U području Sv. Dorotheje bila su dva tenka koja su podržavala snage u Logorištu i na Turnju.⁹⁶

Mjere koje je poduzimala 110. brigada nisu dale rezultata i nisu spriječile izlazak preostalih dijelova JNA iz vojarne, što je potvrdio zapovjednik 8. motorizirane brigade JNA u svom izvještaju:

U 14,00 č. dato nam je naređenje da se u roku sat vremena pripremi što može i krene u proboj. [...] U tih sat vremena na kasarnu je palo oko 120 projektila (najviše od MB i Zolja). Vozača je u kasarni bilo samo oko 40 tako da smo volan u ruke dali i onim vojnicima koji do tada nisu nikad vozili vojno m/v, a sve u cilju da se što više opreme ukrca i što više vozila pokrene. Iako je rukovodilac vježbe insistirao nakon tih sat vremena da se krene, mi smo nastavljali sa ukrcavanjem vozila još trideset minuta celo vreme tučeni vatrom ustaša. [...] Uz izuzetno jaku vatru po kasarni, pristupili smo ukrcavanju opreme u m/v. Tačno u 15,30 č. počeli smo sa probojom na pravcu kasarna – B. Poljice – Ladvenjak. U toku proboja uz zaštitu naših snaga, neprijatelj je djelovao po koloni. Junačku borbu vodile su naše tenkovske jedinice. Padom mraka, kolona koja se probijala izbila je čelom u selo Selišće gde smo i zanoćili u gotovosti za odbranu.⁹⁷

Naravno, potpukovnik Ercegovac nije spomenuo ubijanje civila i uništavanje njihove imovine. Po podacima hrvatske strane u tome su bili agilni i pobunjeni Srbi iz čete Odreda Krstinja.⁹⁸ Po poslijeratnim hrvatskim podacima pri izvlačenju JNA i pobunjenih Srba jedan je tenk oštećen na izlazu iz Belajskih Poljica, jedan je upao u Koranu na ulazu u Ladvenjak, a jedan je tenk na prometnici Ladvenjak – Selišće uništio Zdravko Tuškan, pripadnik 2. A brigade ZNG-a.⁹⁹ Po podacima JNA tijekom proboja iz Logorišta uništen je jedan, a oštećena su tri tenka. Izvlačenje snaga iz vojarne podržavale su snage 9. motorizirane brigade te 4. i 5. odreda TO Vojnić.¹⁰⁰ Zbog prodora tenkova prema Malićima iz sela Zastinja preko Korane prema brdu Rogova povukla se 3. četa i dva voda 1. čete 3. bataljuna 110. brigade.¹⁰¹

⁹⁶ SVA MORH, 110. brHV: Dnevni izvještaj Zapovjedništva 110. brZNG od 5. 11. 1991.

⁹⁷ HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

⁹⁸ HMDCDR: Štab TO Vojnić, Redovni borbeni izvještaj str. pov. br. 123-15/91 od 5. 11. 1991.; SVA MORH, GSHV: Izvešće o radu nosioca razvoja 137. brig. ZNG Duga Resa.

⁹⁹ Radna skupina za izradu teksta o 3. bojni 110. brigade ZNG/HV – "Dugoreška bojna" od 15. 3. 2006.; M. STIŠČAK, *n. dj.*, 202.

¹⁰⁰ Dnevni izvještaj Operativnog centra I uprave GŠ OS SFRJ, SP br. 1-310 od 6. 11. 1991.

¹⁰¹ Radna skupina za izradu teksta o 3. bojni 110. brigade ZNG/HV – "Dugoreška bojna" od 15. 3. 2006.

6. studenoga

Tijekom noći 5./6. studenoga 137. brigada izvlačila je stanovništvo i svoje vojnike iz okruženja uz rijeku Koranu, jer su se prodorom JNA i pobunjenih Srba u Malićima našli u teškom položaju, a potom se prestrojila i zaposjela položaje za napad.¹⁰² Noć je protekla mirno, a hrvatske snage u skladu "sa dogovorom o prekidu vatre... nisu poduzimale nikakve akcije", zabilježeno je u dnevnom izvještaju Zapovjedništva OZ Karlovac¹⁰³ koje se pridržavalo zapovijedi načelnika Glavnog stožera HV-a od 5. studenoga o prekidu vatre dogovorenom u Haagu.¹⁰⁴ O mirnoj noći svjedoči i zapovjednik 8. motorizirane brigade JNA:

U toku noći nismo napadani, a u osvit zore krenuli smo dalje i oko 09,00 č. izbili na most u rajon s. Malići, gde smo uz prihvat naših snaga preko postojećeg i urađenog pontonskog mosta do 11,00 č. prešli reku Koranu. Nakon toga produžili smo u Vojnić gde smo locirani.¹⁰⁵

JNA i pobunjeni Srbi izvukli su 32 tenka (21 tenk T-55, devet tenkova T-34, tenk za izvlačenje i tenk nosač mosta), zapovjedni oklopni transporter, devet borbenih vozila i oko 50 motornih vozila natovarenih vojnom opremom.¹⁰⁶ Glavni stožer HV-a uputio je protest misiji EZ-a što je šest tenkova prešlo most na Korani kod sela Ladvenjak i D. Velemerić, jer je to bilo u suprotnosti sa sporazumom o prekidu vatre.

Ujutro su 2. četa 3. bataljuna 110. brigade i Sportska četa pretresle teren oko vojarne Logorište i ušle u nju. Izvukle su dio oružja i opreme, a oko 13 sati povukle su se nakon dojave da slijedi granatiranje vojarne.¹⁰⁷ Istodobno je jedan časnik 110. brigade prema vojarni poslao četnu 2. bataljuna 7. brigade TO (150. brigade HV-a) radi osiguranja vojarne od nekontroliranog iznošenja oružja. Tada je počela vatra JNA po vojarni, pa se ljudstvo čete oko dva sata u skupinama povlačilo od vojarne.¹⁰⁸ U dnevnom izvještaju GŠ OS SFRJ kratko se kaže da su hrvatske snage prijepodne ušle u vojarnu Logorište koju 9. motorizirana brigada, 580. mješovita artiljerijska brigada i snage pobunjenih Srba TO Vojnić drže pod vatrom i koja je zapaljena.¹⁰⁹ Iz vojarne se i danima poslije

¹⁰² SVA MORH, GSHV: Izvešće o radu nosioca razvoja 137. brig. ZNG Duga Resa.

¹⁰³ SVA MORH, ZOZK: OZ Karlovac, br. 232/91 od 6. 11. 1991., Dnevni izvještaj.

¹⁰⁴ SVA MORH, GSHV: Zapovijed Glavnog stožera HV, kl. 8/91-01/213, ur. br. 5120-02-91-1 od 5. 11. 1991.

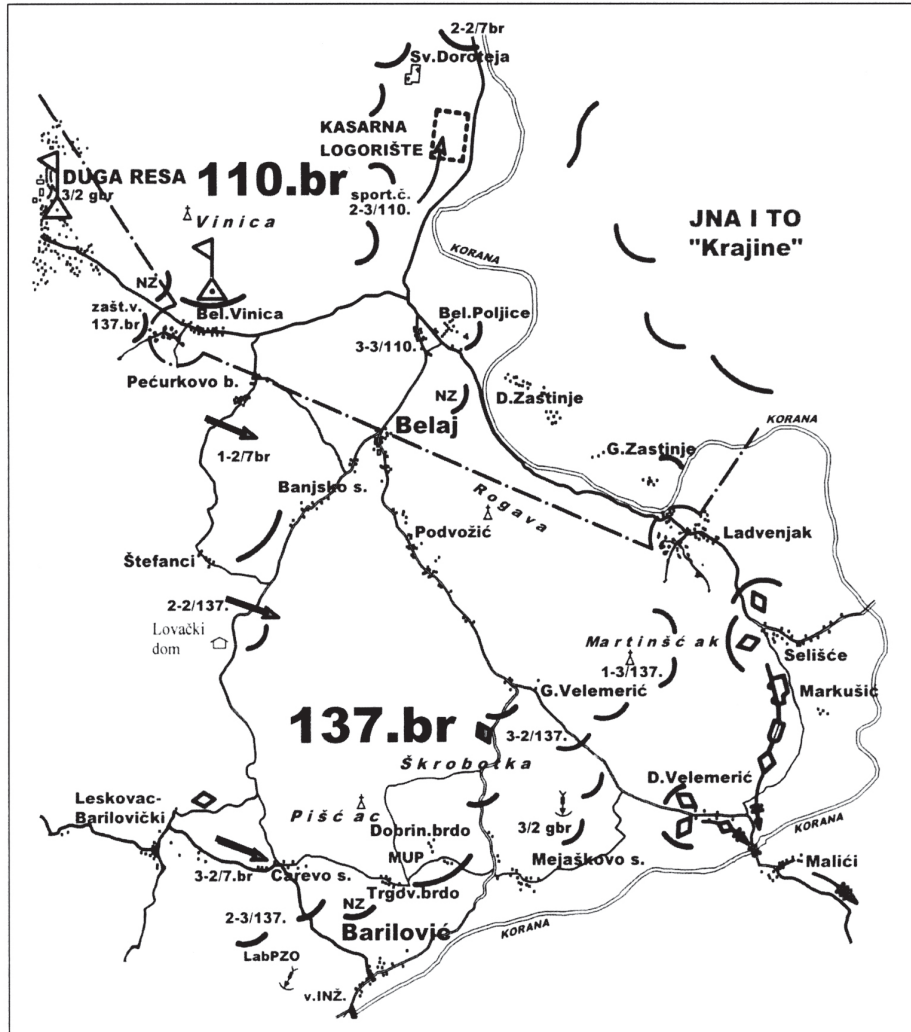
¹⁰⁵ HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

¹⁰⁶ *Isto.*

¹⁰⁷ *Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu u Domovinskom ratu: 7. obljetnica formiranja dragovoljačke postrojbe "MIG", 18.; Radna skupina za izradu teksta o 3. bojni 110. brigade ZNG/HV – "Dugoreška bojna" od 15. 3. 2006.*

¹⁰⁸ SVA MORH, ZOZZ: Prilog analizi operacije "Logorište" sa stanovišta neposrednih sudionika – II čete, II bataljuna, VII brigade TO.

¹⁰⁹ Dnevni izvještaj Operativnog centra I uprave GŠ OS SFRJ, SP br. 1-311 od 7. 11. 1991.

Zemljovid razmještaja i borbenog djelovanja 6. studenoga 1991. godine

uz velik rizik izvlačilo oružje i opremu, pa je 13. studenoga zapovjednik 110. brigade zabranio da pripadnici brigade sudjeluju u tim poslovima jer je htio spriječiti nepotrebne gubitke ljudstva.¹¹⁰

Gubici

U borbama je poginulo 17 pripadnika oružanih snaga iz Duge Rese (uključujući i pet pripadnika 3. bataljuna 110. brigade) i 14 civila. JNA i pobunjeni Srbi uhitili su i odveli sa sobom četrnaest civila, od kojih je jedan preminuo u zatočeništvu, a sedmero je preminulo nakon razmjene od posljedica torture u zatočeništvu.¹¹¹ Od 4. do 7. studenoga 110. brigada pretrpjela je velike gubitke: poginulo je 13, a ranjeno 27 njezinih pripadnika. Jedan je ranjenik preminuo poslije, pa je ukupna brojka gubitaka iznosila 14 mrtvih i 26 ranjenih. Većina je stradala u borbama za Turanj, a manji dio u borbama oko Logorišta. Tijekom 4. i 5. studenoga poginula su petorica pripadnika 3. bataljuna koji se nalaze na popisima poginulih 110., ali i 137. brigade.¹¹² Iz sastava 2. A brigade ZNG-a poginuo je jedan i ranjen jedan gardist.¹¹³ Iz Jedinice specijalne policije "Trn" ranjeno je pet policajaca, ali u razdoblju od 3. do 11. studenoga.¹¹⁴

Zapovjednik vojarne u Logorištu napisao je u izvještaju da je u borbama u vojarni tijekom proboja poginulo 11 pripadnika JNA i pobunjenih Srba, a da su trojica u bolnici preminula od rana, te da su ranjene 33 osobe. Većina gubitaka svakako je pretrpljena tijekom proboja.¹¹⁵

"Krivac"

Proboj posade iz Logorišta ostavio je težak dojam na općinu Duga Resa, posebice zbog materijalnog razaranja i žrtava tijekom borbi. Dobar opis zašto se to dogodilo objavljen je u *Slobodnom tjedniku*. "Prolazeći kroz pojedina sela, tenkovi JA i pripadajuće pješaštvo bez ikakva je razloga otvaralo vatru po kućama i stanovnicima. Ljudi su bili potpuno iznenađeni, ništa nisu razumjeli, s početka se nisu ispred tenkova ni sklanjali jer su mislili da su to zarobljeni hrvatski tenkovi."¹¹⁶ Gnjev zbog stradanja i razaranja neosnovano je usmjeren na zapovjednika 137. brigade N. Katušina, čak ga se "pokušalo i fizički likvidirati".¹¹⁷ On je zbog toga bio prinuđen da se prijedodne 6. studenoga skloni

¹¹⁰ Zapovjedništvo 110. brZNG RH od 13. 11. 1991., Naredba br. 39.

¹¹¹ N. KATUŠIN, "Prinos proučavanju borbene akcije 'Logorište'", 134.

¹¹² "Kronologija događanja", 86.-88.; N. KATUŠIN, "Prinos proučavanju borbene akcije 'Logorište'", 134.

¹¹³ M. STIŠČAK, *n. dj.*, 202.-203.

¹¹⁴ E-mail dopis Želimira Feitla od 7. prosinca 2010. za D. Marijana.

¹¹⁵ HMDCDR: Izvešće Vojne pošte br. 5512 Karlovac, pov. br. 1-3 od 14. 11. 1991.

¹¹⁶ Marko BARIŠIĆ, "Tenkovi neće prijeći Koranu!", *Slobodni tjednik*, 21. 11. 1991., 18.

¹¹⁷ SVA MORH, GSHV: Nedatirano izvješće Nedjeljka Katušina o izvaji predsjednika Izvršnog

u Karlovac, a potom u Zagreb, u Zapovjedništvo Operativne zone Zagreb. U kontaktu s članovima Zapovjedništva bio je do jutra 8. studenoga, kada je taj kontakt prekinut odlukom predsjednika Izvršnog vijeća općine Duga Resa.¹¹⁸

Jako svjedočanstvo o neraspoloženju i ogorčenosti koje je vladalo na području općine Duga Resa ostavio je i Juraj Štefančić, protuoklopni raketaš 137. brigade. U osobnom dnevniku zabilježio je da je navečer 6. studenoga u gostionici u Brigu susreo "Ivana Banjavčića Živog koji je ljut zbog prolaza tenkova i mene lično krivi za prolaz, a nema pojma što znači raketni sistem 'maljutka' i šta taj sistem zahtjeva da bi bio efikasan. Viče u gostionici na sav glas, vrijeđa mene i raketaše, ali mu ne vrijedi objašnjavati. Netko drugi na mojem mjestu bi ga izbacio van i bacio u Mrežnicu, ali neću daljnju eskalaciju nepotrebnog sukoba".¹¹⁹

Odgovornost za proboj iz vojarne u 110. brigadi prebačena je na obrambene sastave Duge Rese. U osvrtnu na rad 3. bataljuna (dugoreškog) zapovjednik 110. brigade kazao je 9. studenoga: "Ostale snage koje su bile nadmoćnije i to samo radi toga što se tog momenta nije imalo dosta PO Projektila su bježale i na tom putu pucale i činile zla izvan zone 110. br. što je trebala dalje braniti 137. br. i ostale snage Narodne zaštite u D. Resi."¹²⁰ U arhivskom gradivu Hrvatske vojske iz 1991. ne postoji ovakav način prebacivanja krivnje zbog svojih propusta na drugu postrojbu. Ni zapovjednik Operativne zone nije se ponio ništa bolje i potpuno je isključio svoju odgovornost. U dopisu poslanom 7. studenoga Glavnom stožeru HV-a, govoreći o prijedlogu za imenovanje N. Katušina zapovjednikom 137. brigade, kaže: "Obzirom da je od formiranja brigade, a posebno zbog grešaka učinjenih pri izvršavanju obrambenih djelovanja i nastalog stanja u brigadi i zoni obrane brigade imenovanje majora Katušina za zapovjednika brigade neprihvatljivo, za navedenu dužnost predložena je druga osoba."¹²¹

Na 58. sjednici Kriznog štaba općine Karlovac, održanoj 7. studenoga, načelnik Policijske uprave karlovačke Ivan Štajduhar osudio je "kukavičko držanje Dugorešana prilikom proboja tenkova iz Logorišta, a još više im je zamjerio što su pri povratku na prijašnje položaje, kako je rekao 'poharačili Logorište'".¹²² Dok policijski čelnik može imati olakotnu okolnost da nije bio upoznat s razmještajem i zonama odgovornosti brigada te da je njegova ocjena rezultat neinformiranosti, olakotna okolnost za zapovjednika Operativne zone i 110. brigade ne postoji. Iz zapovijedi zapovjednika OZ Karlovac od 29. listopada 1991. očito je da je Logorište briga 110. brigade, a da je 137. brigada

vijeća općine Duga Resa.

¹¹⁸ SVA MORH, GSHV: Nedatirano izvješće Nedjeljka Katušina o kretanju i boravku.

¹¹⁹ Zapis iz ratnog dnevnika Jurja Štefančića za 6. studenoga 1991.

¹²⁰ SVA MORH, Zapovjedništvo 110. brigade ZNG od 9. 11. 1991., Izvještaj o radu 3/137 tokom 04. 05. 11. 1991.

¹²¹ SVA MORH, ZOZK: OZ Karlovac, br. 294/91 od 7. 11. 1991., Prijedlog za imenovanje zapovjednika 137. brigade ZNG.

¹²² M. LAIĆ, *n. dj.*, 322.-323.

orijentirana na obranu jugozapadnih i južnih dijelova općine, pa na pravcu proboja JNA i pobunjenih Srba nije bilo mnogo snaga. Bez te zapovijedi analiza proboja tenkova iz Logorišta nije moguća. Ne može se ne postaviti pitanje je li to razlog što je u prvoj knjizi o 110. brigadi spomenuta samo u kronologiji događanja s komentarom da je po toj zapovijedi "110. br. na težišnom pravcu".¹²³

U danima koji su slijedili slučaj Logorište nije rasvjetljavao iako je s područja općine, od strane općinskih zastupnika, članova stranke, mještana, vojnika i obitelji stradalih bilo zahtjeva za službenim očitovanjem.¹²⁴ N. Katušin ubrzo je imenovan za zapovjednika 140. brigade HV-a u Jastrebarskom, što je bio jasan pokazatelj da u Glavnom stožeru HV-a nisu našli potvrdu da je on krivac za stanje na dugoreškom dijelu karlovačko-kordunskog bojišta. No na Katušinu je ostala ljaga i on se u rujnu 1992. odlučio progovoriti u svoju obranu tiskanjem brošurice o slučaju i svojoj ulozi u njemu. Iako je tiskana u 5 000 primjeraka i podijeljena po Dugoj Resi, brošura nije izazvala očekivane reakcije.¹²⁵ Pretpostavljam da je osnovni razlog što ni u Karlovcu ni u Dugoj Resi nije bilo želje da se raščisti događaj za koji je slijed događanja "sretno" odredio "krivca". U Karlovcu bi analiza pokazala propuste u Zapovjedništvu Operativne zone i 110. brigadi. U Dugoj Resi analiza bi pokazala da se čelnništvo općine neovlašteno uplelo u sustav zapovijedanja oružanim snagama, a u 137. brigadi teško da je bilo interesa zbog nove kadrovske strukture koje je bila posljedica Katušinova uklanjanja.

O proboju se ponovno počelo pisati nakon objave prvog dijela knjige o 110. brigadi HV-a.¹²⁶ Sličan je tekst ponovno objavljen u časopisu Matice hrvatske iz Karlovca *Svjetlo*.¹²⁷ U ime Udruge pripadnika 137. brigade HV-a i Udruge Hrvatskog časničkog zbora Duga Resa odgovorio je N. Katušin. Tekstu Dubravka Halovanića prigovoreno je da je to "samo jednostran i djelomičan prikaz ove akcije, koji uz to sadrži i niz netočnih, nepreciznih i nepotpunih podataka i istovremeno izostavlja glavni tijek borbenih djelovanja i presudan doprinos i drugih postrojbi koje su u njoj sudjelovale, a koje u ovom članku nisu ni spomenute". Prigovoreno je i da sadržaj ne odgovara naslovu teksta jer je ograničen samo na 2. četu 3. bataljuna 110. brigade i dan 4. studenoga 1991. godine.¹²⁸ Halovanić je odgovorio osobnim napadom na Katušina, no to nije pridonijelo rasvjetljavanju slučaja.¹²⁹ Na koncu je u prosincu 2010. održan

¹²³ "Kronologija događanja", 84.

¹²⁴ N. KATUŠIN, *Prilog rasvjetljavanju ratnih zbivanja na području općine Duga Resa: "Slučaj Logorište"*, Duga Resa, rujan 1992., 1.

¹²⁵ N. KATUŠIN, *Prilog rasvjetljavanju ratnih zbivanja na području općine Duga Resa*; ISTI, "Prinos proučavanju borbene akcije 'Logorište'", 124.; ISTI, "Reagiranj na članak Dubravka Halovanića 'Borbena akcija Logorište' 2. dio", *Svjetlo*, br. 1-2, Karlovac 2010., 227.

¹²⁶ D. HALOVANIĆ, "Proboj tenkova iz kasarne 'Stjepan Milašinčić-Šiljo'", *Stodeseta*, 186.-195.

¹²⁷ ISTI, "Borbena akcija 'Logorište'", *Svjetlo*, Karlovac 2005., 142.-158.

¹²⁸ N. KATUŠIN, "Prinos proučavanju borbene akcije 'Logorište'", 102.-138.

¹²⁹ D. HALOVANIĆ, "Borbena akcija 'Logorište' – 2. dio", 283.-296.

okrugli stol na kojemu je više sudionika u najvećim dijelom kultiviranoj atmosferi dalo svoje viđenje. Premda nema nekih zaključaka, očito je prihvaćeno da je slučaj Logorište daleko kompleksniji od interpretacije koja je dana u zbirci članaka o povijesti 110. brigade.

Nedoumice

Vojarna Logorište nije kontroverzna samo zbog pitanja odgovornosti za proboj JNA i pobunjenih Srba. Kontroverza je i pitanje zašto je JNA uopće krenula u proboj iz vojarne. U rujnu 1991. hrvatske su snage osvojile većinu objekata JNA. U listopadu je tih osvajanja bilo tek nekoliko. U međuvremenu se uz posredovanje Promatračke misije Europske zajednice intenzivno pregovaralo o izvlačenju JNA. Pregovori su tekli teško i uz psihološki odraz borbi na hrvatskome ratištu. U Sloveniji je dogovoreno da se JNA povlači s oružjem, što je bila formula primijenjena i za Hrvatsku.¹³⁰ Za postrojbe JNA koje su se obranile nakon prvog vala napada bilo je važno održati se i čekati red na izvlačenje iz okruženja. Vojarna u Logorištu u tom je smislu bila u boljem položaju od mnogih jer je bila čak i u vizualnom dometu postrojbi JNA s kojima je, iako uz rizik, imala fizički kontakt. Uz to je JNA 5. studenoga najavila Vladi Republike Hrvatske da bi u skladu sa sporazumima 6. studenoga počela izvlačenja postrojbi, naoružanja i opreme iz vojarni i skladišta Logorište, Mekušje, Jamadol te iz garnizona Delnice. U svezi s tim JNA je tražila da svi objekti budu u stanju u kakvom su bili 4. studenoga 1991.¹³¹ Taj je zahtjev zasigurno bio način da se pokušaju vratiti zauzeta skladišta JNA u Delnicama. No u slučaju Logorišta, za koje je JNA znala da se njezina posada probija, radi se o drskosti kojom se pokušavalo na hrvatske snage prebaciti odgovornost za tu akciju. JNA se ponašala kao da ništa ne razumije, što je igra koja je u Kriznom štabu Karlovac 6. studenoga prihvaćena zbog skladišta Jamadol.¹³²

Zašto je onda posada Logorišta krenula u proboj? U karlovačkoj regiji, posebice u Dugoj Resi, spekulira se da je proboj dogovoren i da je vojarna Logorište bila kompenzacija za predaju vojarne-skladišta Jamadol 4. studenoga 1991. godine. Ovu spekulaciju držim neutemeljenom. Utemeljenija je spekulacija da se JNA za proboj odlučila jer je imala solidne obavještajne informacije o stanju i namjerama hrvatskih snaga. Ovakva spekulacija temelji se na planu proboja iz vojarne i namjeri da se oružje i oprema izvuku u razdoblju od 6 do 8 dana. Proboj je krenuo kroz područje u kojem nije bilo većih snaga, kao da je OG-1 znala zadaće hrvatskih postrojbi po zapovijedi Operativne zone Karlovac od 29. listopada 1991. godine. No u tom je slučaju znala i da hrvatske snage ne namjeravaju napasti vojarnu, što je ozbiljna primjedba za spekulaciju za koju, napominjem, nemam dokaza. Moguće je da je sve bio splet slučajnih događanja.

¹³⁰ D. MARIJAN, *n. dj.*, 314.-318.

¹³¹ SVA MOH, GSHV: Predsjednik Vlade RH od 5. 11. 1991. za Krizni štab općine Karlovac.

¹³² M. LAIĆ, *n. dj.*, 319.-322.

Je li proboj očekivan? Iz spomenutog članka D. Halovanića objavljenog u časopisu *Svjetlo* 2005. godine stječe se dojam da jest. Halovanić tvrdi da se prisluškivanjem OG-1 došlo do zaključka da se priprema proboj iz vojarne pa je 110. brigada poduzela mjere da to onemogući i spriječi dovođenje ljudstva i opreme u vojarnu, a potom dala zadatak zapovjedniku 3. bataljuna da blokira vojarnu iz pravca Belajskih Poljica.¹³³ U zapovijedi zapovjednika Operativne zone Karlovac od 29. listopada 1991. vojarna u Logorištu uopće se ne spominje, što navodi na zaključak da se nije držala posebnom prijetnjom. U prilog tome ide i točka o protuoklopnoj borbi koja se stavlja na prometnicu Karlovac – Slunj i Karlovac – Jastrebarsko.¹³⁴ Ni u zapovijedi zapovjednika 110. brigade napisanoj dan poslije ne drži se da je vojarna u Logorištu velik problem – traži se od podređenih da onemoguće dotok ljudi, a na mogućnost proboja očito se nije ni pomišljalo.¹³⁵

Zaključak

U borbama vođenima od 4. do 6. studenoga 1991. na širem području Logorišta sukobile su se snage različite kvalitete i opremljenosti. Iako su hrvatske snage bile brojačno veće, u odnosu na tehniku koju je koristila JNA bile su osjetno inferiornije. Boj s tenkovima zahtjevna je radnja, posebice ako se ima malo protuoklopnih sredstava i ako su snage neiskusne, što je bio slučaj sa 137. brigadom. Ona je praktično počela ratni sukobom s ojačanim oklopnim bataljunom. Doduše, zona bojnog djelovanja nije bila pogodna za uporabu tenkova, odnosno moglo ih se koristiti samo u zahvatu uskih prometnica. Brežuljkasto područje utjecalo je na obje strane jer je značajno smanjivalo preglednost, no zahvaljujući iznenađenju, JNA je prvoga dana napravila dubok prodor koji dan poslije nije uspijevala ponoviti u istoj mjeri. Bez obzira na proboj, 137. brigada usporila je planove JNA i na koncu je natjerala na njihovu promjenu. Slično se može reći i za mješovite snage u okruženju vojarne i na Vinici, koje su upornom obranom onemogućile zaposjedanje uzvisina oko vojarne.

Tijekom proboja tenkova sustav zapovijedanja u hrvatskim snagama je zakazao. Uloga Zapovjedništva Operativne zone Karlovac je neprimjetna, za što, s obzirom na fizičku udaljenost od mjesta borbi, nema opravdanja. Kao da se proboj događao u zoni odgovornosti druge operativne zone. Tek je u dnevnom izvještaju od 5. studenoga zabilježila da je protivnik s "objekta Šanac (Turanj) pomjerio svoje snage za 100 m prema vojarni Logorište, s ciljem da se spoji sa snagama u vojarni."¹³⁶ U 110. brigadi stanje je bilo nešto bolje, no ni njezino

¹³³ D. HALOVANIĆ, "Borbena akcija 'Logorište'", 146.-147.

¹³⁴ SVA MORH, ZOZK: Zapovijed za obranu Karlovca Zapovjedništva 4. OZ Karlovac, ur. br. 47/91 od 29. 10. 1991.

¹³⁵ SVA MORH, 110. brHV: Zapovijed za obranu Karlovca Zapovjedništva 110. brZNG, kl. 804-01/91-01/22, ur. br. 2133-01-91-2 od 30. 10. 1991.

¹³⁶ SVA MORH, ZOZK: Dnevno izvješće OZ Karlovac, br. 224/91 od 5. 11. 1991.

Zapovjedništvo nije uspijevalo poloviti konce stanja u okruženju vojarne, dijelom i zbog odbijanja napada na Turanj. U 137. brigadi stanje je bilo bolje i to je jedina postrojba čije je zapovjedništvo funkcioniralo i kako-tako obavljalo zadaće koje nisu bile u njezinoj domeni, nego u domeni operativnog zapovjedništva. Dio poteza koje je povukao zapovjednik 137. brigade više je rezultat osobnih poznanstava nego što je odraz onoga što se zove sustav zapovijedanja. U brigadi se tvrdilo da sustav veze nije funkcionirao i da se javljao radiouređaj s područja Belajskih Poljica koji je širio dezinformacije.¹³⁷ Najviše slabosti pokazalo se u prihvatu i korištenju snaga dobivenih iz Operativne zone Zagreb. Iz bataljuna 7. brigade TO žalili su se na nepripremljenost i neupoznavanje sa stanjem na bojištu na koje su dovedeni, što je utjecalo na slab rad postrojbe.¹³⁸ Zapovjednik 7. brigade TO (150. brigada HV-a) tražio je 17. studenoga od nadređenih zapovjedništava podatke o "majoru" Luliću koji je po tvrdnjama 2. čete 2. bataljuna "ispoljio neprimjerenu samovolju, nekorektno i nestručno rukovodio akcijom te zbog toga je navedenu jedinicu izložio nepotrebnoj pogibelji".¹³⁹

Zapovijedanje je bolje funkcioniralo na strani JNA, između ostalog i zato što se cijela operacija proboja vodila s isturenog zapovjednog mjesta udaljenog samo petsto metara od vojarne. Za pretpostaviti je da je to bila uzvisina Šanac, gdje je trebalo biti zapovjedno mjesto jednog bataljuna 9. motorizirane brigade. Uz to je operaciju osobno vodila skupina oficira iz Komande OG-1, uključujući načelnika štaba pukovnika Mirka Rakovića. Osim blizine mjesta događanja, sa Šanca se i vizualno mogao pratiti dio borbi, što je svakako dalo doprinos učinkovitijem zapovijedanju.¹⁴⁰

Sukladno djelovanje hrvatskih snaga bilo je slabo. Očita je nekoordiniranost između snaga Duge Rese i Karlovca. To se vidjelo i u slučajevima kada je postojala mogućnost da se JNA i pobunjenim Srbima nanese veće štete i gubici, kako na mostu u Selištu tako i u Banjskom Selu i Malićima, gdje su tenkovi proveli noć bez pokreta, a izostalo je i djelovanje topništva sa Škrobotke.¹⁴¹ Pridodani bataljun 7. brigade TO također svjedoči da nije bilo sukladnog djelovanja. Četa koja je bila u blokadi vojarne poslije se žalila da uopće nije znala tko su joj susjedi, odnosno da ih nije bilo, i da naoružani mještani sela Mala Švarča nisu bili obaviješteni o njihovu dolasku pa je umalo došlo do oružanog sukoba između njih.¹⁴²

¹³⁷ KOB (kontraobavještajni) odjel 137. brigade HV od 21. 11. 1991., Izvješće – stanje i situacija "Logorište" uz analizu operativnog rada.

¹³⁸ Zabilješka Zapovjedništva 7. br HV, br. 300 od 11. 11. 1991.

¹³⁹ 7. br HV, br. 348 od 17. 11. 1991.

¹⁴⁰ HMDCCR: Iskustva u dosadašnjim b/d 1. OG.

¹⁴¹ KOB odjel 137. brigade HV od 21. 11. 1991., Izvješće – stanje i situacija "Logorište" uz analizu operativnog rada.

¹⁴² SVA MORH, ZOZZ: Prilog analizi operacije "Logorište" sa stanovišta neposrednih sudionika – II čete, II bataljuna, VII brigade TO.

Na koncu se postavlja pitanja rezultata borbi. Svojim najvećim uspjehom OG-1 držala je izvlačenje dijela snaga.¹⁴³ Hrvatska se strana također proglasila pobjednikom. U raščlambi bojnih djelovanja rađenoj nakon rata kaže se da je Hrvatska vojska "izborila još jednu pobjedu".¹⁴⁴ No, je li doista tako? Kada je u pitanju JNA, ona je tek dijelom uspjela realizirati planove prije proboja. Nije se probila pravcem kojim je planirala, nije uspjela ovladati područjem oko vojarnje i nije izvukla oružje i opremu kako je planirala, odnosno uspjela je tek dijelom provesti planove. Dalje, ne treba zaboraviti da je izvlačenje iz vojarnje vezano uz zauzimanje Turnja, što nije uspjelo, pa je ukupan učinak daleko ispod predviđenoga. Sukladno tome može se zaključiti da je teza o pobjedi i uspjehu nategnuta, no za zadovoljstvo učinjenim ima mjesta. Hrvatske snage nisu spriječile proboj, što im je bila osnovna zadaća. Ipak, riješile su se opasnog susjeda u svom bojnom rasporedu, dio snaga koji je do tada bio angažiran za blokadu oslobođen je za druge zadaće, a uza sve to došlo se do veće količine oružja i opreme. Sportskim rječnikom, bila je to podjela bodova u kojoj je svaka strana imala razloga za zadovoljstvo, ali i za nezadovoljstvo.

¹⁴³ HMDCDR: Iskustva u dosadašnjim b/d 1. OG.

¹⁴⁴ Elaborat raščlambe borbenih djelovanja 1991. g. na karlovačko-kordunskom ratištu I. Zbornog područja OS RH, Karlovac 1999.

SUMMARY

THE "CASE" OF LOGORIŠTE

The author of this work analyzes the breakout of the mixed garrison of Yugoslav People's Army (JNA) and rebel Serbs of the Army barracks "Stjepan Milašinčić - Šiljo" from the Karlovac suburb of Logorište. From the middle of September 1991 the barracks were besieged by Croatian forces belonging to the 110th brigade and local units of the Croatian National Guard (ZNG), as well as sometimes other units of the ZNG and the police. The intention of the JNA was that the garrison break through the eastern part of the district of Duga Resa and, at the same time, create suitable conditions for the armaments and materiel of the barracks to be removed within six to eight days. The Croatian plan was to stop this. The breakout occurred 4-6 November 1991 but it was preceded by long preparation and the strengthening of forces from the area of Vojnić. The breakout was made through the defense zone of the 110th brigade Karlovac and the 137th brigade from Duga Resa. The termination of the breakout led to controversy and aside from heavy human and material losses resulted in a change of command of the 137th brigade of the Croatian Army. Even though both sides proclaimed themselves victorious, analysis shows that neither side realized their objectives in their entirety and that both sides experienced successes and failures. This was the second last instance of the breakout of an encircled garrison of a barracks in Croatia in 1991.

Key words: Homeland War, Croatian Army, Yugoslav People's Army, Duga Resa, Karlovac, Logorište, Breakin out of Encirclement